

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2

(Суми, 19 травня 2017 року)

Суми
2017

КЛЮЧОВІ ПОДІЇ ХХ СТОЛІТТЯ В СПОГАДАХ МОЇХ РІДНИХ*

Одна з самих важливих і страшних подій ХХ ст. це Друга світова війна, яка залишила свій слід в кожній українській родині. В моїй родині очевидцями тих важких подій були мої прабабусі Гандзенко Ганна Володимирівна та Марченко Ольга Савівна.

Гандзенко Ганна Володимирівна народилася в селі Андріяшівка Глинського району Сумської області 3 січня 1931 року. Навчалася в Андріяшівській школі, закінчила три класи. Братів та сестер не було. Батьки, Степаненко Володимир Пилипович та Степаненко Ольга Трохимівна, працювали в колгоспі. До війни сім'я мала невелике господарство, землі було 30 соток. Про голодомор розповідали батьки, вони говорили, що це було страшне явище, яке забрало життя багатьох людей. Про війну з Німеччиною дізналися по радіо, в цей момент була на роботі в лісгоспі. Ця звістка дуже налякала всіх людей, було зрозуміло, що чоловіків заберуть на війну, жінки плакали.

Про події на війни дізнавалися з радіо, комусь приходили листи. Батька та двох його братів забрали на війну, повернутися з якої вдалось лише батькові. Була на окупованій території, говорить, що німці займалися грабунком, забирали худобу, знущалися з людей. Під час окупації люди жили бідно, хоча й багато працювали, спати доводилося в погрібах через бомбардування. Були місцеві поліцаї, які поводили себе гірше німців. До Німеччини з рідного села не забирали, але в інших селах були випадки, більшість людей поверталися, але поверталися хворими. Про партизанів прабабуся не чула, в її краях їх не було.

* Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

Повернення Червоної армії люди зустрічали з радістю, але дехто із сльозами, адже хто повернувся, а хтось загинув. Після визволення стало краще, вже нікого ніхто не боявся, добробут почав потрохи наладжуватися. Працювати стала на буряк-пункті. Під час голоду 1946-1947 років людям доводилося відкопувати та їсти гнилу картоплю та липовий цвіт, що допомагало їм вижити. Життя в ці роки було важким, навіть в тих в кого була худоба, а в кого її не було, так зовсім важко жилося. Після війни прабабуся одружилася із фронтовиком, з яким прожила все своє життя, має двох дітей, трьох онуків, трьох правнуків.

Марченко Ольга Савівна народилася в селі Перекопівка Глинського району Сумської області 31 липня 1931 року. Закінчила два класи Перекопівської школи. Батьки працювали в колгоспі. Має брата. До війни родина жила звичайним сільським життям. Коли був голод, то харчуватися доводилося листками з липи. Родина мала небагато землі, але була корова, яка врятувала сім'ю від голоду. Про війну дізналася лише тоді, коли тата забрали на фронт. Повістка прийшла ввечері, а вже вранці 11 чоловік, разом з своїми сім'ями стояли біля Перекопівської сільської ради звідки їх направили до райцентру Глинська. Ольга Савівна разом з своєю мамою та братиком, який був ще дуже маленьким, вирушила також в Глинськ, щоб ще раз побачити тата, але там його вже не було довелось їхати в Андріяшівку. Прабабуся згадує, що там була сила силенна солдат, був крик, тільки родина встигла побачитися з татом, як приїхав «товарняк» (грузовий поїзд) і забрав усіх солдат. Від свого тата родина отримала лише одного листа. Пізніше вони дізналися, що він загинув десь на морі. Ніхто з 11 перекопівчан, які пішли перші на фронт до дому не повернувся.

Як німці ввійшли, то один її чуть не вбив, прийшов у двір і каже: «Я тебе вб'ю». Але Ольга встигла заховатися за хлів. Німці від людей вимагали багато продуктів, зокрема, яйця й молоко. Німці забирали у людей корів і переправляли їх до Глинська. Могли забрати і в них, але їхня корова була ялівка, тому начальник

сказав її не забирати. До Німеччини людей забирали, туди потрапила чоловікова сестра, яка згодом повернулася на батьківщину.

Червона армія повернулася, але батько - ні, осталися діти сиротами. В школі над братом глузували і постійно говорили, що нема батька в тебе, але потім директор школи змінився і вже брата ніхто не дражнив.

Після війни прабабуся працювала в лісгоспі та в колгоспі. В 22 роки вийшла заміж, має трьох дітей, 6 онуків, 4 правнуків.

КОНДРАТЕНКО М.

(науковий керівник – к. і. н., доц. В. А. Нестеренко)

СПОГАДИ ТКАЧЕНКА МИКОЛИ ІВАНОВИЧА*

У своєму інтерв'ю Ткаченко Микола Іванович розповів про свій важкий життєвий шлях. Він народився 29 вересня 1921 р. у селі Корінецьке (нині Талалаївського району Чернігівської області) в селянській родині, яка складалась з 8 чоловік, з дітей він був найстаршим, мав двох сестер та брата. Сестри працювали у колгоспі, а брат воював на фронті.

Голод 1932-1933 року Микола Іванович пам'ятає добре, тоді йому було 11 років. Основною причиною голоду, він називає колективізацію: у тих, хто не йшов до колгоспу забирали продукти та худобу. Його родина також була позбавлена продуктів, але вступила до колгоспу вже аж у 1934 році.

* Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».